

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ HALK SAĞLIĞI ANABİLİM DALI TOPLUM İÇİN BİLGİLENDİRME DİZİSİ (2024/2025-64)

15 HAZİRAN

ULUSLARARASI YAŞLILARA ŞİDDET VE İSTİSMAR FARKINDALIK GÜNÜ (2025)

Dünya Sağlık Örgütü'ne (DSÖ) göre 60 yaş ve üstü bireyler¹, Birleşmiş Milletler'e (BM) göre 65 yaş ve üstü bireyler yaşı olarak kabul edilmektedir². BM verilerine göre 2024 yılında dünyada 65 yaş ve üstü bireylerin sayısı 830 milyondur (tüm nüfusun %9,8'i³) ve bu sayının 2054 yılında 1,7 milyara ulaşacağı tahmin edilmektedir⁴. Dünya genelinde insanların yaşam süresi uzamaktadır⁵ ve 2080 yılında 65 yaş ve üstü bireylerin sayısının 18 yaş altındaki çocuk sayısının üzerine çıkması beklenmektedir². Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) 2024 yılı verisine göre yaşlı nüfusu Türkiye nüfusunun %10,6'sına çıkmıştır (9.112.298 kişi)⁶.

Yaşlılarda sık görülen sağlık sorunları arasında işitme kaybı, katarakt, sırt ve boyun ağrıları, osteoartrit, diyabet, depresyon ve bunama yer almaktadır⁴. Yaşlıların maruz kaldığı diğer bir zorluk istismardır. İstismar bir kişiye zarar veren ya da kişinin zorluk yaşamasına yol açan, tekrarlayan veya bir defalık eylem ya da ihmali içermektedir ve şiddet türlerinden biridir. Bir insan hakları ihlali arasında kabul edilen şiddet; fiziksel, cinsel, psikolojik, ekonomik ya da duygusal istismar ile terk etme, ihmâl, itibar ve saygı kaybını içermektedir⁷. BM'nin verisine göre dünyadaki her 6 yaşlıdan biri istismara maruz kalmaktadır⁸.

Yaşlılarda istismar önemli bir halk sağlığı sorunudur⁷; ancak bu konunun üzerinde gerektiği kadar durulmamaktadır. Hem yaşlıların istismara maruz kalmasının hem de yaşlı istismarını önleyici müdahalelerin yetersiz olmasının altında yatan bir sebep yaşlılara karşı ayrımcılık yapılmasıdır⁹. Yapılan araştırmalara göre uzun dönemli bakımevlerinde kalan yaşlıların %64,2'sinin istimara maruz kaldığı (en yaygın görülenleri %32,5 ile psikolojik istismar ve %12 ile ihmâl olmak üzere) bakımevi çalışanları tarafından bildirilmiştir⁷.

İstismar için risk faktörleri arasında yeti kayıpları, fiziksel sağlığın ve akıl sağlığının zayıf olması, bilişsel yetmezlik ve düşük gelir bulunmaktadır. Yaşlı bireylerin istismarının fiziksel ve ruhsal sağlık üzerine etkilerinin yanı sıra, ekonomik ve sosyal sonuçları da olmaktadır. Örneğin fiziksel yaralanmalar, erken ölümler, depresyon, bilişsel fonksiyonlarda azalma, ekonomik kayıplar ve bakımevlerine yerleştirilme istismarın sonuçları arasındadır⁷.

¹ [Internet] https://www.who.int/health-topics/ageing#tab=tab_1 Erişim: 29.05.2025

² [Internet] <https://www.un.org/en/global-issues/ageing> Erişim: 29.05.2025

³ [Internet] <https://www.tihek.gov.tr/15-haziran-dunya-yasli-istismari-farkindalik-gunu-basin---aciklamasi#:~:text=Birle%C5%9Fmi%C5%9F%20Milletler%20Genel%20Kurulu%2C%2019,%C4%B0stismar%C4%B1%20Fark%C4%B1ndal%C4%B1k%20G%C3%BCn%C3%BC%20olarak%20belirlemi%C5%9Ftir.> Erişim: 05.06.2025

⁴ [Internet] <https://ourworldindata.org/data-insights/by-2060-the-number-of-people-aged-65-and-older-will-be-more-than-four-times-what-it-was-in-2000> Erişim: 29.05.2025

⁵ [Internet] <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/ageing-and-health> Erişim: 04.06.2025

⁶ [Internet] <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Yasli-lar-2024-54079> Erişim: 05.06.2025

⁷ [Internet] <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/abuse-of-older-people> Erişim: 04.06.2025

⁸ [Internet] <https://www.un.org/en/observances/elder-abuse-awareness-day> Erişim: 05.06.2025

⁹ [Internet] <https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/356151/9789240052550-eng.pdf?sequence=1&isAllowed=y> Erişim: 04.06.2025

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ HALK SAĞLIĞI ANABİLİM DALI TOPLUM İÇİN BİLGİLENDİRME DİZİSİ (2024/2025-64)

BM'nin yaşlılara karşı istismarı önlemek amacıyla 2021-2030 yılları planında öncelikle aşağıdaki 5 adımın ele alınması gerektiği belirtilmiştir⁹:

1. Yaşlılara karşı ayrımcılıkla mücadele
2. Yaşlılara karşı şiddet ve ayrımcılığın sıklığı, risk faktörleri ve koruyucu önlemler ile ilgili daha çok araştırma yapılması
3. Maliyet-etkin çözüm önerilerinin geliştirilmesi
4. Yukarıdaki adımlar için para ayrılması
5. Yaşlılar için yardım fonları ayrılması

BM Genel Kurulunun 19 Aralık 2011 tarihindeki toplantısında 15 Haziran tarihi “*Dünya Yaşlı İstismarı Farkındalık Günü*” olarak belirlenmiştir. Bu günün amacı farkındalık yaratarak üye devletlerin yaşlı haklarıyla ilgili sorunları ve bu sorunların temelinde yatan faktörleri tespit edebilmeleri, daha etkili önleyici stratejiler geliştirmeleri, daha güçlü politikalar tasarlamaları ve uygulamaları, yaşlıların refahını ve sağlık hizmetlerini sağlamaya dönük çabalarını arttırmaları ve yaşlılara yönelik ihmalleri, istismarları ve şiddet vakalarını önlemek hedefiyle gerekli tedbirleri almalarıdır³. 2024 yılının Uluslararası Yaşlılara Şiddet ve İstismar Farkındalık Günü teması “*acil durumlarda yaşlılara odaklanmak*” olmuştur¹⁰. 2025 yılının teması “*Uzun Süreli Bakım Tesislerinde Yaşlılara Yönelik İstismarın Veri ve Eylemler Aracılığıyla Ele Alınması*”dır⁸.

¹⁰ [Internet] <https://www.un.org/en/observances/elder-abuse-awareness-day/background> Erişim: 05.06.2025